

บทที่ 3

ทฤษฎีความงามในสมัยกลาง

สมัยกลาง (Medieval Period) คือ ช่วงระยะเวลา ค.ศ. 400 – ค.ศ. 1500 เป็นยุคมีดทางความคิด สังคมถูกครอบงำด้วยความเชื่อทางศาสนา ผู้คนในสมัยนั้นถูกบีบคั้นทางความคิด คือไม่มีเสรีภาพในการคิดสิ่งที่แปลกใหม่เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการทางปัญญา การคิดถูกจำกัดให้ต้องอยู่ในกรอบของศาสนา แม้กระทั่งปรัชญาก็ยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายศาสนาให้ดูมีเหตุผลและน่าเชื่อถือมากขึ้น

ปรัชญาในสมัยกลางนี้จึงเป็นการประสานปรัชญาเข้ากับคริสตศาสนา โดยนักปรัชญายุคกลางที่มีชื่อเสียงและโดดเด่นก็คือ นักบุญออกัสติน (Saint Augustine) และนักบุญอควินัส (Saint Aquinas)

3.1 ทฤษฎีความงามของเซนต์ออกัสติน



เซนต์ออกัสติน (Saint Augustine, ค.ศ. 354 – 430) เกิดที่เมือง ทากัสเต (Thagaste) ในนูมิเดีย (Numidia) อัฟริกาเหนือ โดยมีชีวิตอยู่ในช่วงที่อาณาจักรโรมันกำลังล่มสลาย และสังคมกำลังมีปัญหาทางด้านการเมือง การทหาร เซนต์ออกัสตินเป็นนักปรัชญาที่ความคิดของเขามีอิทธิพลในยุคสมัยกลางตอนต้น ปรัชญาของเขานั้นได้รับอิทธิพลจากเพลโต และเป็นการนำปรัชญาของเพลโตมาช่วยอธิบายคำสอนในศาสนาคริสต์ แนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ของเซนต์ออกัสตินนั้นถูกเชื่อมโยงเข้ากับความคิดและความเชื่อในเรื่องของพระเจ้า งานเขียนที่สำคัญของเขาคือเรื่อง **The Confession, The City of God** และ **On the Beautiful and the Fitting**

ในปรัชญาของเซนต์ออกัสตินพระเจ้าทรงดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นสารัตถะ (essence) ของสรรพสิ่ง พระองค์เป็นผู้สร้างโลกขึ้นมาจากความว่างเปล่าด้วยเจตจำนง

(will) ของพระองค์ และพระเจ้ายกสร้างมนุษย์ขึ้นมาจากจินตภาพ (image) ของพระองค์ โดยให้มนุษย์นั้นมีเสรีภาพในการเลือก (free will)

ในทรรศนะของเซนต้ออกัสติน พระเจ้าคือความงาม พระเจ้าเป็นองค์แห่งความงามที่ทำให้เกิดความงามและสรรพสิ่งที่งาม แต่ด้วยเหตุที่พระเจ้านั้นเป็นอูตรภาวะ (transcendent) และอยู่พ้นวิสัยของการเข้าใจและการอธิบายด้วยเหตุผล ความงามจึงเป็นสิ่งที่อยู่เหนือการเข้าใจด้วยเหตุผล ประสาทสัมผัสและเหตุผลไม่สามารถเข้าถึงความงามได้ ในการจะเข้าถึงความงามนั้นเราจะต้องใช้วิถีทางภายใน (inward path) คือการรู้ได้สัมผัสได้ด้วยใจ (sensed through the mind) ซึ่งเป็นประสบการณ์ภายใน¹ (inner experience) หรือที่เซนต้ออกัสตินเรียกว่า แสงแห่งปัญญา (the intelligible light) ในลักษณะเดียวกันกับที่เราใช้เข้าถึงพระเจ้า

สำหรับเซนต้ออกัสติน พระเจ้าเป็นความดีที่แท้จริง (the true Good) ความงามที่แท้จริง (the true Beauty) และเป็นความจริงแท้ (Truth itself) และเราจะสามารถค้นพบและเข้าถึงพระเจ้าได้โดยผ่านทางความจริง (Truth) ความงาม (Beauty) และความดี (Goodness)

ในประเด็นเรื่องความงามนั้น มอนโร ซี เบียร์ดสลีย์² ชี้ว่า เซนต์ออกัสตินได้แยกความแตกต่างของปัญหาที่ว่าความงามคืออะไร (What is beauty?) กับปัญหาที่ว่าสิ่งที่งามคืออะไร (What is beautiful?) ซึ่งก็คือการแยกความแตกต่างระหว่างความงามกับความ เป็นสิ่งที่งาม หรือการมีส่วนร่วม (participation) กับสิ่งที่เข้าไปมีส่วนร่วม (things participating) หรืออีกนัยหนึ่งก็คือเป็นการแยกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่งามโดยตัวของมันเอง กับสิ่งที่งามด้วยเหตุที่มันไปสัมพันธ์กับสิ่งอื่น

ความงามนั้นสามารถเป็นได้ใน 2 ลักษณะคือ

1. ในลักษณะขององค์รวม (a complex) โดยองค์รวมนั้นงามเพราะว่ามันเป็นทั้งหมด และความงามนั้นเป็นคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งที่เต็มหรือเป็นทั้งหมด (whole)

¹William L. Reese, *Dictionary of Philosophy and Religion*, p. 39.

²Monroe C. Beardsley, *Aesthetics from Classical Greece to the Present*, p. 92.

2. ในลักษณะของการเป็นองค์ประกอบหรือส่วนประกอบ (a part) ซึ่งจะไม่สามารถงามได้โดยตัวของมันเอง เช่น กลุ่มของสีนั้นไม่ได้งามโดยตัวของมันเอง แต่มันอาจจะงามได้ในลักษณะที่เป็นองค์ประกอบหรือส่วนหนึ่งของภาพวาดซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นทั้งหมด

มอนโร ซี เบียร์ดสลีย์³ ได้สรุปไว้ว่าแนวคิดที่สำคัญในทฤษฎีความงามของเซนต์ออกัสตินคือ มโนทัศน์เรื่องความเป็นเอกภาพ (unity) จำนวน (number) สมภาพ (equality) สัดส่วน (proportion) และระเบียบ (order) โดยเขาได้อธิบายไว้ว่า

1. ความเป็นเอกภาพนั้นเป็นทั้งพื้นฐานที่สำคัญของความงามและของความเป็นจริงทั้งปวง เพราะในการที่สิ่งใดจะมีอยู่ได้นั้นมันจะต้องมีความเป็นเอกภาพจึงจะสามารถดำรงอยู่ได้ แต่ความเป็นเอกภาพนั้นก็มิระดับ คือบางอย่างก็มีเอกภาพมากกว่าบางอย่าง ความงามจึงมีระดับที่แตกต่างด้วยเช่นกัน

2. มโนทัศน์เรื่องสมภาพ (equality) หรือความเหมือน (likeness) นั้น ทำให้เกิดแนวคิดเรื่องสัดส่วน ขนาด และจำนวนได้ เมื่อมีการนำสิ่งเฉพาะที่มีอยู่นั้นมาเปรียบเทียบในแง่ของการมีหรือไม่มีสมภาพ

3. จำนวน (number) เป็นสิ่งที่เป็นพื้นฐานทั้งของการมีอยู่ (being) และความงาม โดยจำนวนนั้นเป็นหลักการสำคัญภายใต้หลักการของเรื่องระเบียบ (order) ซึ่งเป็นเรื่องของการจัดการส่วนต่าง ๆ ที่ทั้งมีสมภาพและไม่มีสมภาพให้เป็นองค์รวมที่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยส่วนต่าง ๆ นั้นจะเป็นองค์รวมทั้งหมดได้ก็ต่อเมื่อมันมีการประสานกันอย่างกลมกลืน โดยที่ความกลมกลืนหรือดุลภาค (symmetry) นั้นก็คือความเหมือนกันของสิ่งต่าง ๆ โดยที่ถ้าส่วนต่าง ๆ นั้นยังมีความเป็นสมภาพหรือความเหมือนกันมากเท่าใด มันก็จะยิ่งมีความเป็นเอกภาพมากขึ้นเท่านั้น

ในมุมมองของเซนต์ออกัสติน ศิลปะนั้นไม่ใช่การเลียนแบบ เพราะสัตว์ก็มีการเลียนแบบแต่สัตว์ไม่มีศิลปะ เซนต์ออกัสตินเห็นว่าศิลปะเป็นการประดิษฐ์ (invention) ที่เป็นผลจากการมีจินตนาการ

การตัดสินความงาม (judgement of beauty) นั้นเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงระเบียบ และเนื่องจากระเบียบนั้นเกี่ยวข้องกับจำนวนและการเชื่อมโยง มันจึงมีลักษณะของการเป็นสิ่งที่มิเหตุผล เหตุผลจึงเป็นสิ่งที่เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการรู้เกี่ยวกับระเบียบ

³ibid.

และความพึงพอใจที่ได้จากการเข้าถึงระเบียบนั้น แต่ในการตัดสินใจตัดสินใจ ผู้ตัดสินจะต้องเป็นผู้ที่มีแสงแห่งปัญญาหรือแสงอันเป็นทิพย์ (divine illumination) ซึ่งได้รับการประทานมาจากพระเจ้าให้เขาเป็นผู้ที่มีจิตที่เข้าถึงแบบต่าง ๆ (Forms) ที่มีอยู่ในจิตของพระเจ้า ซึ่งทำให้การตัดสินใจความงามนั้นเป็นการตัดสินใจจากมาตรฐานที่เป็นปรนัย (objective) และเป็นสากล (universal)

สรุปเนื้อหาและประเด็นสำคัญของเซนต์ออกัสติน

- แนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ของเซนต์ออกัสตินถูกเชื่อมโยงเข้ากับความคิดและความเชื่อในเรื่องของพระเจ้า (God)
- พระเจ้าในปรัชญาของเซนต์ออกัสติน
 - พระเจ้าทรงดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นสาร์ตตะของสรรพสิ่ง
 - พระเจ้าเป็นความจริงแท้ เป็นความดีที่แท้จริง และเป็นความงามที่แท้จริง เราจึงจะค้นพบและเข้าถึงพระเจ้าได้โดยผ่านทางความจริง ความดี และความงาม
 - พระเจ้าคือความงาม พระเจ้าเป็นองค์แห่งความงามที่ทำให้เกิดความงามและสรรพสิ่งที่งาม แต่เนื่องจากพระเจ้านั้นเป็นอูตรภาวะ (transcendent) และอยู่พ้นวิสัยของการเข้าใจด้วยเหตุผล ความงามจึงเป็นสิ่งที่อยู่เหนือการเข้าใจด้วยเหตุผล
- การจะเข้าถึงความงามได้นั้นจะต้องใช้วิถีทางภายใน คือการรู้ได้ สัมผัสได้ด้วยใจ ซึ่งเป็นประสบการณ์ภายใน ในลักษณะเดียวกันกับที่เราใช้เข้าถึงพระเจ้า
- มโนทัศน์ที่สำคัญในทฤษฎีความงามของเซนต์ออกัสติน
 - ความเป็นเอกภาพ
 - จำนวน

- สมภาพ
- สัตส่วน
- ระเบียบ
- ในการตัดสินความงาม ผู้ตัดสินจะต้องเป็นผู้ที่มีจิตที่เข้าถึงแบบ (Forms) ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจิตของพระเจ้า ซึ่งทำให้การตัดสินดังกล่าวนั้น เป็นการตัดสินจากมาตรฐานที่เป็นปรนัย (objective) และเป็นสากล (universal)

3.2 ทฤษฎีความงามของเซนต์ โทมัส อไควนัส



เซนต์ โทมัส อไควนัส (Saint Thomas Aquinas, ค.ศ. 1224 – 1274) เป็นนักปรัชญา นักเทววิทยา และนักบุญในนิกายโดมินิกัน (Dominican) เกิดที่ร็อคคาเซ็คคา (Roccasecca) ใกล้เมืองเนเปิลส์ ในอิตาลี เขาศึกษา

ทางด้านศิลปศาสตร์ในมหาวิทยาลัยแห่งเนเปิลส์ และได้รับปริญญาเอกทางด้านเทววิทยาจากมหาวิทยาลัยแห่งปารีส จากนั้นก็สอนปรัชญาและเทววิทยาทั้งที่ปารีสและอิตาลีอยู่เป็นเวลาเกือบ 20 ปี ในระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1252 – 1273 โดยงานเขียนของเขาทั้งหมดก็เกิดขึ้นในช่วงนั้น

ในยุคสมัยของเซนต์อไควนัสนั้น เป็นช่วงเวลาที่บรรดานักปรัชญาพยายามหาทางที่จะทำให้ความเชื่อทางศาสนาเป็นสิ่งที่มีความหมาย นำเชื่อถือมากกว่าการอาศัยศรัทธาแต่เพียงอย่างเดียว เซนต์อไควนัส พยายามที่จะประสานศรัทธาเข้ากับเหตุผลด้วยการนำปรัชญาของอริสโตเติลมาอธิบายคำสอนของคริสตศาสนาให้เป็นเหตุเป็นผล โดยเซนต์อไควนัสเป็นนักปรัชญาสมัยกลางคนแรกๆ ที่พยายามจะสังเคราะห์คริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิกเข้ากับปรัชญา

ในส่วนของสุนทรียศาสตร์ เซนต์อโควนัสได้ใช้งานเขียน **Rhetoric** และ **Poetics** ของอริสโตเติลเป็นหลักในการนำเสนอแนวคิดเรื่องความงามของเขาในหนังสือ **Summa Theologica**

ในการที่จะเข้าใจแนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ของเซนต์อโควนัสนั้น หากเรามีความเข้าใจความคิดทางปรัชญาอื่นของเขาในส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น พระเจ้า ความเป็นจริง ก็จะช่วยทำให้เข้าใจในส่วนนี้ง่ายขึ้น สำหรับเซนต์อโควนัส ความเป็นจริงหรือสิ่งเป็นจริง (reality) นั้นก็คือการมีอยู่ของสิ่งต่าง ๆ ที่ลดหลั่นกันมาตามลำดับของรูปพีรามิด โดยที่ฐานซึ่งเป็นระดับต่ำสุดนั้นเป็นสสารบริสุทธิ์ (Prime Matter) ซึ่งเป็นศักยภาพบริสุทธิ์ (pure potentiality) ที่ไม่สามารถมีอยู่ได้ด้วยตัวของมันเอง และที่ยอดของรูปพีรามิดนั้นก็คือ แบบบริสุทธิ์ (Pure Form) หรือพระเจ้า (Pure Actuality) และระหว่างกลางของรูปพีรามิดนั้นก็คือ สิ่งต่าง ๆ ในโลกที่เกิดจากการที่สสารบริสุทธิ์และแบบที่มีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะต่าง ๆ โดยเซนต์อโควนัสได้นำความคิดเรื่องศักยภาพและภาวะจริง (potentiality และ actuality) กับ แบบและสสาร (Form, matter) ของอริสโตเติลมาใช้อธิบายในส่วนนี้

ตามความคิดของเซนต์อโควนัส พระเจ้า (God) ทรงเป็นแบบบริสุทธิ์ (Pure Form) ความเป็นจริงบริสุทธิ์ (Pure Actuality) โดยพระองค์ทรงเป็นสสารัตถะ (essence) ของสรรพสิ่ง พระองค์ทรงเป็นความงามสากล (universal beauty) และเป็นผู้ประทานความงามให้แก่สรรพสัตว์และสรรพสิ่งที่พระองค์ได้ทรงสร้างขึ้น

เซนต์อโควนัส อธิบายความงามว่าเป็นสิ่งที่เมื่อเห็นหรือฟังพินิจแล้วทำให้เกิดความเปลือยเปลือย⁴ และอธิบายสิ่งที่งามว่าเป็นสิ่งที่เมื่อได้ดูได้เห็นแล้วจะทำให้กิเลสตัณหา (desire) หรือความต้องการทางฝ่ายต่ำนั้นสงบลง⁵ จากคำอธิบายดังกล่าว จะเห็นได้ว่า เซนต์อโควนัสไม่ได้ให้ความงามเป็นคุณลักษณะที่อยู่เหนือโลก (transcendent) หรือว่าเป็นลักษณะที่แยกไปจากความดี เพราะจากแนวคิดที่ว่าสิ่งที่งามเป็นสิ่งที่มิใช่ผลในการดับอารมณ์กิเลสตัณหา นั้น ให้ความงามเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความดี โดยเซนต์อโควนัสกล่าวไว้ว่า

⁴Quoted in Monroe C. Beardsley, *ibid.*, p. 101.

⁵Quoted in *ibid.*, p. 10.

“สิ่งที่งามก็เหมือนกับสิ่งที่ดี มันต่างกันที่แ่งมมมองเท่านั้น เพราะ
สิ่งที่ดีนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนแสวงหา และทั้งความคิดเรื่องสิ่งที่ดีและสิ่งที่งามนั้น
ต่างก็เป็นสิ่งที่ทำให้กิเลสของเราสงบลง”⁶

สำหรับเซนต์อโควนัส สิ่งที่งามและสิ่งที่ดีนั้นคือสิ่งเดียวกัน ซึ่งตรงจุดนี้ มอนโร ซี
เบียร์ดสลีย์⁷ ได้อธิบายว่า ความงามและความดีนั้นโดยพื้นฐานแล้วเป็นสิ่งเดียวกัน
เพราะว่าทั้งสองต่างก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานเดียวกันคือ “แบบ” แม้ว่าโดยทางตรรกและความหมาย
จริง ๆ ของมันจะต่างกันก็ตาม ในส่วนนี้ จอห์น ฮาลเดน⁸ ได้อธิบายว่าในการพูดถึง
ความดี (goodness) และความงาม (beauty) นั้นเราไม่ได้พูดถึงคุณสมบัติ (properties) ที่
แตกต่างกัน แต่พูดถึงคุณภาพชนิดเดียวกันแต่พิจารณาจากแ่งมมที่แตกต่าง โดยความงาม
นั้นจะเป็นสิ่งที่เราพูดถึงและลงความเห็นได้ในบริบทของการเพ่งพินิจ (contemplate) ถึง
“แบบ” ของสิ่งนั้น ประสบการณ์ของความงามจึงเป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความรู้

ในมุมมองของเซนต์อโควนัส ความงามนั้นมีทั้งความงามภายในและความงาม
ภายนอก โดยความงามภายในหรือความงามทางจิต (spiritual beauty) นั้นเกิดจาก
ระเบียบของสิ่งที่งามทางจิตวิญญาณ (spiritual goods) ส่วนความงามภายนอกหรือ
ความงามทางกาย (physical or external beauty) นั้นขึ้นอยู่กับรูปทรง (form) และการจัด
ระเบียบที่ถูกต้องของสิ่งนั้น โดยความงามทั้ง 2 ชนิดนี้ต่างก็มีความงามไปตามชนิดของ
มัน แต่ไม่ว่าจะเป็นความงามชนิดใด มันก็จะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะหรือ
องค์ประกอบ 3 ประการของความงาม โดยในทรรศนะของเซนต์อโควนัส ความงามและ
สิ่งที่งามนั้นจะต้องประกอบด้วย

1. บูรณภาพหรือความสมบูรณ์ (integrity or perfection) เพราะว่าสิ่งที่มีความ
บกพร่องนั้นจะเป็นสิ่งที่น่าเกลียด เช่น ของที่แตกหัก บุปสลายนั้นขาดคุณสมบัติของ

⁶Quoted in *ibid.*, p. 102.

⁷*Ibid.*, p. 101.

⁸John Haldane, “Thomas Aquinas” in David E. Cooper (ed.), *A Companion to Aesthetics*, p. 10.

ความสมบูรณ์จึงไม่สามารถเป็นสิ่งที่ยามได้ โดยความสมบูรณ์ในที่นี้หมายถึงความเป็น
ทั้งหมดของสิ่งนั้น⁹ (wholeness)

2. ความได้สัดส่วนหรือความกลมกลืน (proportion or harmony) โดยตัวอย่าง
ของความกลมกลืนก็เช่น สิ่งที่โดดเด่นเห็นได้ง่ายนั้นก็คือ สิ่งที่มีความได้สัดส่วนหรือแสดง
ให้เห็นถึงสัดส่วนอันเหมาะสม มอนโร ซี เบียร์ดสลีย์¹⁰ ได้ยกตัวอย่างการใช้คำ “ความ
กลมกลืน” ของเซนต์อโควนัส ตามความหมายทางเทววิทยา ว่า “พระบุตร (The Son)
นั้นมีความกลมกลืนกับพระบิดา (The Father) ในลักษณะที่พระบุตรนั้นเป็นการแสดงออก
ของจินตภาพ (image) ของพระบิดา” มาแสดงเพื่อช่วยให้เข้าใจความหมายของคำ
ดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น

ส่วนคำว่า “สัดส่วน” นั้นเขาได้อธิบายว่ามีความหมายทั้งอย่างแคบและอย่างกว้าง
โดยตามความหมายอย่างแคบนั้นหมายถึงความสัมพันธ์ในทางปริมาณในลักษณะที่คงที่
แน่นอน อย่างเช่น ในลักษณะสองเท่า (double) สามเท่า (treble) และเท่ากัน (equal)
และโดยความหมายอย่างกว้างก็คือความสัมพันธ์ของสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งหาก
พิจารณาตามความหมายนี้ สิ่งที่พระเจ้าทรงสร้าง (the Creature) กับพระเจ้า (God) ก็ม
ีความสัมพันธ์ในลักษณะของผลกับเหตุ ศักยภาพและภาวะจริง ที่จะเรียกว่าเป็นสัดส่วน
(proportion) ได้เช่นกัน¹¹

3. ความแจ่มแจ้งชัดเจน (Clarity or Brightness) โดยความหมายของความชัดเจนนั้น
ได้รับการอธิบายว่าอาจจะโยงกับความคิดเรื่องแสงสว่างซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความจริง
และความงามอันเป็นทิพย์ หรืออาจจะโยงกับความผ่องใสโดดเด่นของรูปแบบ¹²

สิ่งที่ยามนั้นจำเป็นจะต้องมีคุณลักษณะทั้ง 3 ประการนี้ จึงจะทำให้ผู้ที่รับรู้และ
สัมผัสเกิดความพึงพอใจความเพลิดเพลินได้ ในทรรศนะของเซนต์อโควนัส ทุกสิ่งนั้นงาม
ตามแบบฉบับของตน และความงามที่มีอยู่ในสิ่งต่าง ๆ นั้นเป็นความงามที่ต่างกัน
สำหรับเขาแล้วมันไม่มีความงามที่เป็นหนึ่งเดียวที่มีอยู่ในสิ่งที่ยามทั้งหลาย หากจะมีก็คือ

⁹ Monroe C. Beardsley, op.cit., p. 103.

¹⁰ Ibid., pp. 103-104.

¹¹ Ibid., p. 104.

¹² Ibid.

กลุ่มของคุณภาพหรือคุณลักษณะที่เมื่อไปปรากฏหรือมีอยู่ในที่ใดก็จะได้รับการให้คุณค่าว่าทำให้สิ่งนั้นงาม

เซนต์ไควนัส ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าของบางอย่างนั้นมันไม่ได้งามเพราะเราชอบหรือพึงพอใจมัน แต่ความงามที่มีอยู่ในสิ่งนั้นต่างหากที่ทำให้เราเกิดความพึงพอใจ ทุกสิ่งทั้งานั้นก็เพราะมันแสดงแบบที่สมบูรณ์ให้ปรากฏ¹³ การที่เรามีประสบการณ์ของความงาม (experience of beauty) ก็คือการที่เราเห็นหรือเข้าถึง “แบบ” (Form) ของสิ่งนั้น คือ เมื่อเรามีประสบการณ์ความงามของรูปปั้นม้า จิตของเราสัมผัสหรือเข้าถึง “แบบของความเป็นม้า” (Form of Horseness) สำหรับเซนต์ไควนัส เราจะไม่มีแบบของความงาม (Form of Beauty) เพราะสิ่งต่าง ๆ ต่างก็มี “แบบ” ของตนเองอยู่ทั้งสิ้น ซึ่งหากพิจารณาจากแง่ที่ว่า ความงามของสิ่ง ๆ หนึ่งเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ “แบบ” ของสิ่งนั้นในแง่ของการเป็นสาเหตุ¹⁴ หนึ่งของการเกิดมีขึ้นของสิ่งนั้นแล้ว การเข้าถึง “แบบ” ก็คือการเข้าถึงรูปเหตุ (Formal cause) ของสิ่งนั้น ซึ่งก็คือการรู้ (cognition หรือ knowing) ด้วยเช่นกัน หากมองจากแง่นี้ ความงาม (beauty) และประสบการณ์ของความงาม (experience of beauty) จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้อ

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า ทฤษฎีความงามของเซนต์ไควนัสนั้นเป็นทั้งอัตวิสัย (subjective) และภาววิสัย (objective) กล่าวคือ การกำหนดเงื่อนไขหรือองค์ประกอบของความงามไว้ 3 ประการคือ ความสมบูรณ์ ความได้สัดส่วน และความชัดเจนแจ่มแจ้ง ว่าเป็นสิ่งที่งามจะต้องมีนั้นเป็นการกำหนดให้คุณสมบัติของความงามนั้นจะต้องมีอยู่ในสิ่งที่งาม อีกทั้งยังต้องมีการเข้าถึง “แบบ” ของสิ่งที่งามนั้นทำให้ความงามเป็นภาววิสัย ในขณะที่การกำหนดให้ความงามเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจเมื่อรับรู้ นั้น

¹³ John Haldane, “Thomas Aquinas” in David E. Cooper (ed.) **A Companion to Aesthetics**, p. 10.

¹⁴ ในปรัชญาของอริสโตเติล สิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเกิดมีขึ้นได้จะต้องมีเหตุ 4 ประการ เช่น ในการที่จะมีรูปหล่อขึ้นมาได้นั้นจะต้องมี 1. วัสดุเหตุ (material cause) คือเนื้อสัมฤทธิ์ 2. รูปเหตุ (formal cause) คือรูปหล่อพ่อบุรุษ 3. สัมฤทธิ์เหตุ (efficient cause) คือผู้หล่อรูปปั้น และ 4. อันตเหตุ (final cause) คือจุดหมายที่ทำให้มีผู้สร้างขึ้นมา ซึ่งก็คือการมีไว้เพื่อสักการบูชา.

เป็นการทำให้มีความรู้สึกของผู้รับรู้เข้าไปเกี่ยวข้อง โดยความรู้สึกพึงพอใจนั้นเป็นคุณสมบัติของผู้ที่มีประสบการณ์ของความงาม จัดเป็นองค์ประกอบที่เป็นอัตนัย (subjective factor) และถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการทำให้แนวคิดเรื่องความงามของเซนตอไควนัสนั้นเป็นอัตนัยและต่างไปจากแนวคิดเดิมของเพลโตที่มองความงามเป็นปรนัย

สรุปเนื้อหาและประเด็นสำคัญของเซนตอไควนัส

- ตามความคิดของเซนตอไควนัส
 - พระเจ้าทรงเป็นแบบบริสุทธิ์ (Pure Form) ความจริงบริสุทธิ์ (Pure Actuality) และทรงเป็นสาร์ตตะ (essence) ของสรรพสิ่ง
 - พระเจ้าทรงเป็นความงามสากล (Universal Beauty) และเป็นผู้ประทานความงามให้แก่สรรพสัตว์และสรรพสิ่งที่พระองค์ทรงสร้างขึ้น
 - ความงามเป็นสิ่งที่เมื่อเห็นหรือฟังพินิจแล้ว ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน
 - สิ่งที่ยามคือ สิ่งที่เมื่อได้ดู ได้เห็นแล้วจะทำให้กิเลสตัณหาหรือความต้องการทางฝ่ายต่ำสงบลง
 - สิ่งที่ยามและสิ่งที่ดีนั้นสัมพันธ์กัน และอาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งเดียวกัน โดยทั้งสิ่งที่ดี และสิ่งที่ยามนั้นต่างกันก็ทำให้กิเลสสงบลง
 - ทั้งความงามภายใน และความงามภายนอกต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 คือ
 - บุรณภาพหรือความสมบูรณ์
 - ความได้สัดส่วนหรือความกลมกลืน
 - ความชัดเจนหรือความผ่องใส
 - ทุกสิ่งที่ยามนั้นก็เพราะมันแสดงแบบที่สมบูรณ์ให้ปรากฏ
 - การมีประสบการณ์ในความงามก็คือ การที่เราเห็นหรือเข้าถึง “แบบ” (Form) ของสิ่งนั้น และด้วยเหตุนี้ประสบการณ์ดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรูู้ และเป็นการรู้ (cognition) ด้วยเช่นกัน
 - ความงามที่มีอยู่ในสิ่งต่าง ๆ นั้นเป็นความงามที่ต่างกัน ทุกสิ่งนั้นงามตามแบบฉบับของตน คือเราจะไม่มีแบบของความงาม (Form of Beauty) ที่เป็นหนึ่งเดียวที่มีอยู่ในสิ่งที่ยามทั้งหลาย

- ความงามตามธรรมชาติของเซนต์อิกัวเนส เป็นทั้งอัตวิสัย (subjective) และ ภาววิสัย (objective)

คำถามบทที่ 3

1. ในปรัชญาของเซนต้ออกัสติน พระเจ้าเข้ามามีบทบาทหรือเกี่ยวข้องในเรื่องความงาม และการตัดสินความงามอย่างไร จงอธิบาย
2. ความงามตามทฤษฎีของเซนต้ออกัสตินคืออะไร และเราจะเข้าถึงความงามได้ด้วยวิธีใด จงอธิบาย
3. จงอธิบายว่าเพราะเหตุใดการตัดสินความงามตามทฤษฎีของเซนต้ออกัสตินจึงเป็นการตัดสินที่มีความเป็นปรนัยและเป็นสากล
4. ความงามและสิ่งที่ยงามตามทฤษฎีของเซนต้ออไควนัสคืออะไร และตามทฤษฎีนี้ ความงามเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความคิดอย่างไร จงอธิบาย
5. ในทฤษฎีความงามของเซนต้ออไควนัส ความงามสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับความดีหรือไม่อย่างไร จงอธิบาย
6. การมีประสบการณ์ของความงามตามทฤษฎีของเซนต้ออไควนัสคืออะไร และเพราะเหตุใดประสบการณ์ดังกล่าวจึงเป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความรู้ จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบให้เห็นชัดเจน
7. จงอธิบายคุณลักษณะหรือองค์ประกอบของสิ่งที่ยงามตามทฤษฎีของเซนต้ออไควนัสมาโดยละเอียด
8. เพราะเหตุใดทฤษฎีความงามของเซนต้ออไควนัสจึงเป็นทั้งอัตวิสัยและภาวิสัย จงอธิบายโดยละเอียด